

то вкрай корисним було б використання різних текстів на різних етапах (або принаймні матеріалів, які могли б бути використані вчителями при підготовці до уроків та їх проведенні); варто уникати християноцентричності викладу; враховуючи багаторелігійність сучасної України, вкрай корисним було б включати хоча б короткі згадки про інші релігійні течії поряд з християнством, що практично повністю відсутнє у проаналізованих підручниках; враховуючи, що у 7 класі історія України вивчається паралельно з курсом всесвітньої історії, варто посилити міжпредметні зв'язки (частіше використовувати завдання на актуалізацію попередніх знань та інформації з суміжних тем).

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПІДРУЧНИКА З ІСТОРІЇ СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Ю. Б. Малієнко, к. пед. н.

Нові умови проведення конкурсу підручників для учнів 4 та 7 класів загальноосвітніх навчальних закладів, започатковані у 2015 році, істотно розширюють коло осіб, які беруть участь в оцінці навчальної літератури, впливають на її результат і несуть відповідальність за прийняті рішення, насамперед перед учнями. Отже, перед науковою громадою вкотре постає завдання конкретизувати основні вимоги до відповідних підручників.

Відповідно до програми зміст підручника з всесвітньої історії має бути структурований за проблемно-тематичним принципом, формувати в семикласників цілісні уявлення про події, явища, процеси періоду середніх віків (V – XV ст.) на прикладі середньовічних цивілізацій – християнської, арабо-мусульманської, традиційних цивілізацій середньовічного Сходу. Особлива увага повинна спрямовуватися на формування в учнів розуміння еволюції політичних структур середньовічної Європи, зародження європейського парламентаризму, становлення європейського права, діалогу культур.

Важливим критерієм якості підручника стає його інформаційна складова, що забезпечує розуміння семикласниками цивілізаційної значущості внеску Середньовіччя у світову духовну спадщину. Реалізується це через авторський текст (де роз-

криваються основні ідеї й поняття теми) та додаткові елементи, які доповнюють, конкретизують, ілюструють авторський текст історичними документами, візуальним рядом, додатковими текстами, пов'язаними з темою уроку.

Зміст підручника має створити максимальні умови для ефективного компетентнісного розвитку семикласників. Таким чином, розвивальна функція підручника реалізовуватиметься як через систему текстів, так і через систему пізнавальних завдань різного дидактичного спрямування.

Оскільки пам'ять учнів молодшого підліткового віку має переважно наочно-образний характер, обов'язковою вимогою до сучасного підручника з історії середніх віків стає наявність у ньому візуального компонента. Він має містити такі види візуальних джерел, як ілюстрації на історичні теми, зображення пам'яток минулого чи схематичні рисунки, що дають змогу учням «включати» наочне мислення в аналіз пропонованої ситуації; історичні карти, адаптовані до вікових особливостей семикласників, картосхеми, які висвітлюють перебіг відповідних фактів і сприяють розвитку просторової компетентності учнів; таблиці, схеми, які унаочнюють складні факти Середньовіччя. Активізація роботи учнів на уроках всесвітньої історії сприятиме розумінню семикласниками причин, особливостей та наслідків основних історичних подій, явищ і процесів епохи середніх віків, формуватиме уміння характеризувати досягнення і взаємовплив народів і цивілізацій цієї доби, повсякденне життя і світосприйняття середньовічної людини, порівнювати середньовічні держави і суспільства.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ В ЕТНІЧНІЙ СФЕРІ В ПРОЦЕСІ ЗДОБУТТЯ ІСТОРИЧНИХ ЗНАТЬ

Т. І. Мацейків, к. пед. н.

Аналіз шкільної практики показує, що проблема формування компетенції учнів основної школи в етнічній сфері ще слабо розв'язується у процесі навчання історії. По-перше, вона не знайшла належного відображення у шкільних підручниках з історії. По-друге, в методичних посібниках ця проблема не розглядається як одна з основних. Не мають учителі історії і науко-